Vymezení kompetencí podnikového ekologa a BOZP při nakládání s chemickými látkami

Problematika chemických látek je **průřezovou oblastí**, kterou nelze jako celek přiřadit **pouze** podnikovému ekologovi nebo pouze pracovníkovi BOZP. Rozhodující je účel konkrétní právní povinnosti.

1. Ochrana zaměstnanců – primárně oblast BOZP

Pokud jde o **ochranu zdraví zaměstnanců při používání a nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi**, jedná se svou podstatou o oblast **BOZP a ochrany zdraví při práci**.

Tento závěr vyplývá zejména z následujících předpisů:

- **zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví** – zejména § 37 a násl. upravující ochranu zdraví při práci a § 44a a § 44b upravující nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi,
- **§ 101 a § 102 zákoníku práce (zákon č. 262/2006 Sb.)** – povinnost zaměstnavatele zajišťovat BOZP, vyhledávat a hodnotit rizika a přijímat opatření k jejich odstranění nebo omezení,
- **§ 9 zákona č. 309/2006 Sb.** – zajišťování úkolů v prevenci rizik, včetně působení odborně způsobilé osoby v prevenci rizik,
- **nařízení vlády č. 361/2007 Sb.** – podmínky ochrany zdraví při práci, včetně ochrany zaměstnanců před chemickými faktory.

Do oblasti BOZP proto typicky patří zejména:

- hodnocení rizik při práci s chemickými látkami,
- hodnocení expozice zaměstnanců,
- stanovení bezpečných pracovních postupů,
- stanovení a používání OOPP,
- ochrana před chemickými faktory a dodržování expozičních limitů,
- školení a informování zaměstnanců,
- první pomoc a postup při mimořádné události,
- kategorizace prací ve vztahu k chemickým faktorům,
- označování nádrží, potrubí, náhradních nádob, skladů…,
- podmínky pro bezpečné skladování a místní provozní předpisy skladů.

Samotná skutečnost, že určitá povinnost souvisí s „chemickými látkami“, proto **není argumentem k jejímu automatickému přiřazení podnikovému ekologovi**. Výše uvedené oblasti vyžadují odbornou způsobilost v oblasti BOZP. Podnikový ekolog nemůže bez této odborné způsobilosti v oblasti BOZP činnosti vykonávat – nemá

kompetence v oblasti ochrany zdraví pracovníků, ale pouze řeší ochranu ŽP (úniky a přenosy látek do ovzduší, vody, půdy).

2. Úloha podnikového ekologa

Podnikový ekolog řeší ty aspekty používání chemických látek, které se týkají **ochrany životního prostředí**, například:

- nakládání s chemickými látkami a obaly jako s **odpady**,
- ochranu vod a prevenci úniků závadných látek,
- havarijní plánování podle vodního zákona,
- případné emise chemických látek do ovzduší,
- další environmentální povinnosti.

Agenda podle **REACH a CLP** je samostatnou oblastí. Zaměstnavatel ji může organizačně svěřit ekologovi, pracovníkovi BOZP nebo jinému odbornému pracovníkovi podle charakteru organizace a konkrétních povinností.

Doporučené vymezení kompetencí

Pro praxi lze použít jednoduché pravidlo:

Chemická látka jako riziko pro zaměstnance → BOZP.

Chemická látka jako riziko pro životní prostředí → podnikový ekolog.

Zejména povinnosti podle zákona č. 258/2000 Sb., které směřují k **ochraně zaměstnanců při práci s nebezpečnými chemickými látkami**, jsou primární součástí oblasti **BOZP a ochrany zdraví při práci**, nikoliv agendou podnikového ekologa.

Zpracoval: Ing. Zdeněk Fildán, ENVI GROUP s.r.o., tel. 606 638 325, email: info@envigroup.cz

Příloha A3

Přehledová tabulka zákazů, omezení a povinností v souvislosti s nakládáním s chemickými látkami a směsmi

Povinnosti stanovené právnickým osobám a podnikajícím fyzickým osobám zákonem č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, zákoníkem práce a vyhláškou č. 180/2015 Sb. o zakázaných pracích a pracovištích.

Klasifikace nebezpečnosti chemických látek a směsí			**NUTNO ZAJISTIT**	**ZÁKAZ/OMEZENÍ**					
			bod A3	**bod A1**	**bod A1**	**bod A1**	**bod A2**		
Třída nebezpečnosti	**Kód třídy a kategorie**	**H věta**	**Dohled odborně způsobilé osoby a školení 1 x 2 roky (§ 44a, odst. 6)**	**Prodávat, přenechat nebo darovat (§ 44a, odst.3)**	**Prodávat, přenechat nebo darovat osobě mladší 18 let (§ 44a, odst. 4)**	**Prodávat v automatech a do přinesených nádob (§ 44a, odst. 5)**	**Těhotné zaměstnankyně: zákaz prací s CHLS (vyhl. 180/2015 Sb.)**	**Kojící zaměstnankyně: zákaz prací s CHLS (vyhl. 180/2015 Sb.)**	**Mladiství zaměstnanci: zákaz prací s CHLS (vyhl. 180/2015 Sb.)**
Akutní toxicita	Acute Tox. 1, 2	H300, H310, H330	●	●	●	●	●	●	●
Akutní toxicita	Acute Tox. 3	H301, H311, H331			●	●	●	●	●
Toxicita pro specifické cílové orgány – jednorázová expozice	STOT SE 1	H370			●	●	●	●	●
Toxicita pro specifické cílové orgány-opakovaná expozice	STOT RE 1	H372			●	●	●	●	●
Žíravost pro kůži	Skin Corr. 1	H314			●	●			●
Mutagenita v zárodečných buňkách	Muta. 1A, 1B	H340					●	●	●
Karcinogenita	Carc. 1A, 1B	H350, H350i					●	●	●
Toxicita pro reprodukci	Repr. 1A, 1B	H360,H360FD, H360F, H360D, H360Df, H360Fd					●	●	●
CHLS způsobující akutní nebo chronické otravy s těžkými nebo nevratnými účinky pro zdraví		H371, H373					●	●	●
CHLS: karcinogen kategorie 2		H351					●	●	●
CHLS: mutagen v zárodečných buňkách kategorie 2		H341					●	●	●
CHLS toxické pro reprodukci kategorie 2		H361d, H361, H361f nebo H361fd					●	●	●
CHLS senzibilizující dýchací cesty nebo kůži		H334, H317					●	●	●
CHLS způsobující vážné poškození očí		H318							●
CHLS nebezpečné při vdechnutí		H304							●
CHLS: hořlavé kapaliny kategorie 1 nebo 2		H224, H225							●
CHLS: hořlavé plyny kategorie 1 nebo 2 s větou		H220, H221							●
CHLS: aerosoly kategorie 1		H222							●
CHLS: samovolně reagující látky a směsmi typu A, B, C nebo D		H240, H241, H242							●
CHLS: výbušniny kategorie nestabilní výbušniny		H200							●
CHLS: výbušniny podtřídy 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 nebo 1.5		H201, H202, H203, H204, H205							●
CHLS: organické peroxidy typu A nebo B		H240, H241							●
CHLS: kojence prostřednictvím mateřského mléka		H362						●	

Vyhláška č. 121/2026 Sb.

§ 1 Nebezpečné chemické látky a směsi podle přílohy č. 1

S nebezpečnými chemickými látkami a směsmi uvedenými v příloze č. 1 k této vyhlášce mohou nakládat

a) žáci ve druhém stupni základního vzdělávání pod dohledem osoby, která vyučuje daný předmět a která je proškolena v nakládání s těmito chemickými látkami a směsmi,

b) žáci při praktickém vyučování ve středním vzdělávání starší 15 let, kteří již splnili povinnou školní docházku, pod dohledem osoby, která vyučuje daný předmět a která je proškolena v nakládání s těmito chemickými látkami a směsmi, nebo pod dohledem instruktora na pracovišti právnických nebo fyzických osob,

c) žáci při teoretickém vyučování ve středním vzdělávání pod dohledem osoby, která vyučuje daný předmět a která je proškolena v nakládání s těmito chemickými látkami a směsmi, a

d) účastníci ve věku 12 až 18 let v zájmovém vzdělávání, při poskytování školských služeb a činnostech přímo souvisejících se vzděláváním a poskytováním školských služeb pod dohledem osoby, která vede danou činnost a která je proškolena v nakládání s těmito chemickými látkami a směsmi, nebo která získala vysokoškolské vzdělání v oblasti vzdělávání Chemie nebo obdobné vysokoškolské vzdělání, které bylo získáno studiem na vysoké škole nezařazeným do oblasti vzdělávání.

§ 2 Nebezpečné chemické látky a směsi podle přílohy č. 2

S nebezpečnými chemickými látkami a směsmi uvedenými v příloze č. 2 k této vyhlášce mohou nakládat

a) žáci ve středním vzdělávání starší 15 let, kteří již splnili povinnou školní docházku[1)], pod dohledem osoby, která vyučuje daný předmět a která je proškolena v nakládání s těmito chemickými látkami a směsmi, nebo pod dohledem instruktora na pracovišti právnických nebo fyzických osob, a

b) účastníci ve věku 15 až 18 let

   1. v zájmovém vzdělávání při činnostech přímo souvisejících se vzděláváním a poskytováním školských služeb pod dohledem osoby, která vede danou činnost a která je proškolena v nakládání s těmito chemickými látkami a směsmi, nebo která získala vysokoškolské vzdělání v oblasti vzdělávání Chemie nebo obdobné vysokoškolské vzdělání, které bylo získáno studiem na vysoké škole nezařazeným do oblasti vzdělávání,

   2. při poskytování školských služeb a činnostech přímo souvisejících se vzděláváním, pod dohledem osoby, která vede danou činnost a která je proškolena v nakládání s těmito chemickými látkami a směsmi, nebo pod dohledem osoby, která získala vysokoškolské vzdělání v oblasti vzdělávání Chemie nebo obdobné vysokoškolské vzdělání, které bylo získáno studiem na vysoké škole nezařazeným do oblasti vzdělávání.

§ 3 Nebezpečné chemické látky a směsi podle přílohy č. 3

S nebezpečnými chemickými látkami a směsmi uvedenými v příloze č. 3 k této vyhlášce, s výjimkou látek uvedených v § 4, mohou nakládat

a) žáci při praktickém vyučování ve středním vzdělávání starší 15 let, kteří již splnili povinnou školní docházku, pod dohledem osoby, která vyučuje daný předmět a která je proškolena v nakládání s těmito chemickými látkami a směsmi, nebo pod dohledem instruktora na pracovišti právnických nebo fyzických osob,

b) žáci při teoretickém vyučování v oborech středního vzdělání uvedených ve skupině oborů vzdělávání kódu 28 podle nařízení vlády č. 211/2010 Sb. starší 15 let, kteří již splnili povinnou školní docházku, pod dohledem osoby, která vyučuje daný předmět a která je proškolena v nakládání s těmito chemickými látkami a směsmi,

c) účastníci ve věku 15 až 18 let při zájmovém vzdělávání a činnostech přímo souvisejících se vzděláváním a poskytováním školských služeb

   1. pouze ve zvlášť odůvodněných případech, kdy z technologických, vědeckých a jiných obdobných důvodů nelze takové látky nahradit jinými, a

   2. pod dohledem osoby, která vede danou činnost a která je proškolena v nakládání s těmito chemickými látkami a směsmi, nebo pod dohledem osoby, která získala vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v oblasti vzdělávání Chemie nebo obdobné vysokoškolské vzdělání, které bylo získáno studiem na vysoké škole nezařazeným do oblasti vzdělávání.

§ 4 Chemické látky a směsi s přiřazenou třídou nebezpečnosti akutní toxicity kategorie 1 nebo kategorie 2

S nebezpečnými chemickými látkami a směsmi, které mají přiřazenu třídu nebo kategorii nebezpečnosti akutní toxicita kategorie 1 nebo 2 podle přímo použitelného předpisu Evropské unie upravujícího klasifikaci, označování a balení látek a směsí[2)], mohou nakládat

a) žáci při praktickém vyučování ve středním vzdělávání starší 15 let, kteří již splnili povinnou školní docházku, pod dohledem osoby s odbornou způsobilostí podle § 44b zákona o ochraně veřejného zdraví a

b) účastníci ve věku 15 až 18 let v zájmovém vzdělávání při poskytování školských služeb a činnostech přímo souvisejících se vzděláváním pod dohledem osoby s odbornou způsobilostí podle § 44b zákona o ochraně veřejného zdraví.

§ 5 Pravidla k nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi

(1) Žáci nebo účastníci mohou nakládat s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi za předpokladu, že osoba vykonávající dohled je osobně přítomna v místě, kde k nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi dochází.

(2) Osoba vykonávající dohled při nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi uvedenými

a) v § 1 a 2 dohlíží na žáky nebo účastníky, kteří s těmito nebezpečnými chemickými látkami a směsmi nakládají; v tomtéž okamžiku může s těmito nebezpečnými chemickými látkami a směsmi nakládat více žáků nebo účastníků v témže místě,

b) v § 3 a 4 přímo dohlíží na žáka nebo účastníka, který s těmito nebezpečnými chemickými látkami a směsmi nakládá; v tomtéž okamžiku může s těmito nebezpečnými chemickými látkami a směsmi nakládat pouze jeden žák nebo účastník.

(3) Osoba s odbornou způsobilostí podle § 44b zákona o ochraně veřejného zdraví se považuje za osobu splňující požadavky na osobu vykonávající dohled podle § 1 až 3.

(4) Proškolení v nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi podle § 2 a 3 se považuje za proškolení podle § 1. Proškolení v nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi podle § 3 se považuje za proškolení podle § 2.

(5) S nebezpečnými chemickými látkami a směsmi

a) podle § 2 mohou žáci nebo účastníci nakládat po osvojení si základních dovedností při nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi podle § 1,

b) podle § 3 mohou žáci nebo účastníci nakládat po osvojení si základních dovedností při nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi podle § 2,

c) podle § 4 mohou žáci nebo účastníci nakládat po osvojení si základních dovedností při nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi podle § 3.

(6) Před zahájením nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi osoba vykonávající dohled žákům nebo účastníkům pro účely bezpečného provedení činnosti podrobně vysvětlí a demonstruje pracovní postup a jeho provedení, a to s přihlédnutím k míře osvojení dovedností při nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi.

§ 8 Společná ustanovení

(1) Škola nebo školské zařízení zajistí žákům nebo účastníkům s přihlédnutím k rizikům vyplývajícím z charakteru prováděné činnosti poskytnutí osobních ochranných prostředků vhodných pro ochranu zdraví, pokud jimi nejsou vybaveni.

(2) Na těhotné účastnice a žákyně, účastnice a žákyně kojící a účastnice a žákyně do konce devátého měsíce po porodu se obdobně použijí ustanovení upravující zákazy pro zaměstnankyně, které jsou těhotné, kojící nebo matky do konce devátého měsíce po porodu, stanovené vyhláškou o zakázaných pracích a pracovištích.

(3) Škola nebo školské zařízení zajistí dodržení zásad bezpečnosti a ochrany zdraví při vzdělávání, poskytování školských služeb a činnostech přímo souvisejících se vzděláváním a poskytováním školských služeb a podmínky práce s nebezpečnými vlastnostmi chemických látek a směsí podle příslušných pokynů pro bezpečné zacházení, které jsou uvedeny v bezpečnostním listu podle přímo použitelného předpisu Evropské unie upravujícího registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek.

(4) Škola nebo školské zařízení upraví ve svém školním nebo vnitřním řádu podrobnosti podmínek nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi a práce s nebezpečnou expozicí prachu a biologickým činitelům, a to s přihlédnutím k charakteru prováděné činnosti a míře rizik, aby byla zajištěna bezpečnost a ochrana zdraví žáků, účastníků a osob vykonávajících dohled.

(5) Chemické látky a směsi uvedené v přílohách č. 1 až 3 k této vyhlášce jsou označeny třídou a kategorií nebezpečnosti chemických látek a směsí podle jejich klasifikace upravené v přímo použitelném předpisu Evropské unie upravujícím klasifikaci, označování a balení látek a směsí.

Příloha č. 1

Nebezpečné chemické látky a směsi podle § 1

(1) Chemické látky a směsi, které jsou klasifikovány jako nebezpečné v oblasti pro zdraví, a které jsou zařazeny do tříd nebezpečnosti:

a) „Akutní toxicita“ kategorie 4,

b) „Žíravost/podráždění kůže“ kategorie 1, podkategorie 1B, 1C nebo 2,

c) „Vážné poškození očí/podráždění očí“ kategorie 1 nebo 2,

d) „Senzibilizace dýchacích cest/senzibilizace kůže“ kategorie 1 s podkategoriemi 1A nebo 1B,

e) „Toxicita pro reprodukci“ kategorie 2,

f) „Toxicita pro specifické cílové orgány - jednorázová expozice“ kategorie 3 a

g) „Toxicita pro specifické cílové orgány - opakovaná expozice“ kategorie 1 nebo 2.

(2) Chemické látky a směsi, které jsou klasifikovány jako nebezpečné v oblasti fyzikální, a které jsou zařazeny do tříd nebezpečnosti:

a) „Hořlavé plyny“ (včetně chemicky nestálých plynů) kategorie 1 nebo 2,

b) „Hořlavé kapaliny“ kategorie 2 nebo 3,

c) „Hořlavé tuhé látky“ kategorie 1 nebo 2,

d) „Samozahřívající se látky a směsi“ kategorie 1 nebo 2,

e) „Látky a směsi, které při styku s vodou uvolňují hořlavé plyny“ kategorie 2 nebo 3,

f) „Oxidující tuhé látky“ kategorie 2 nebo 3 a

g) „Korozivní pro kovy“ kategorie 1.

(3) Chemické látky a směsi, které jsou klasifikovány jako nebezpečné v oblasti pro životní prostředí, a které jsou zařazeny do tříd nebezpečnosti:

a) „Nebezpečnost pro vodní prostředí“ kategorie 1, 2, 3 nebo 4,

b) „PBT/vPbT“ a

c) „PMT/vPmT“.

Příloha č. 2

Nebezpečné chemické látky a směsi podle § 2

(1) Chemické látky a směsi, které jsou klasifikovány jako nebezpečné v oblasti pro zdraví, a které jsou zařazeny do tříd nebezpečnosti:

a) „Akutní toxicita“ kategorie 3,

b) „Žíravost/podráždění kůže“ kategorie 1, podkategorie 1A,

c) „Toxicita pro specifické cílové orgány - jednorázová expozice“ kategorie 2 a

d) „Nebezpečnost při vdechnutí“ kategorie 1.

(2) Chemické látky a směsi, které jsou klasifikovány jako nebezpečné v oblasti fyzikální, a které jsou zařazeny do tříd nebezpečnosti:

a) „Aerosoly“ kategorie 1, 2 nebo 3,

b) „Oxidující plyny“ kategorie 1,

c) „Plyny pod tlakem“,

d) „Hořlavé kapaliny“ kategorie 1,

e) „Samozápalné kapaliny“ kategorie 1,

f) „Samozápalné pevné látky“, kategorie 1,

g) „Látky a směsi, které při styku s vodou uvolňují hořlavé plyny“ kategorie 1,

h) „Oxidující kapaliny“ kategorie 1, 2 nebo 3 a

i) „Oxidující tuhé látky“ kategorie 1.

(3) Chemické látky a směsi, které jsou klasifikovány jako nebezpečné v oblasti pro životní prostředí, a které jsou zařazeny do tříd nebezpečnosti:

- „Nebezpečný pro ozonovou vrstvu“ kategorie 1.

Příloha č. 3

Nebezpečné chemické látky a směsi podle § 3

(1) Chemické látky a směsi, které jsou klasifikovány jako nebezpečné v oblasti pro zdraví, a které jsou zařazeny do tříd nebezpečnosti:

a) „Akutní toxicita“ kategorie 1 nebo 2,

b) „Mutagenita zárodečných buněk“ kategorie 1A, 1B nebo 2,

c) „Karcinogenita“ kategorie 1A, 1B nebo 2,

d) „Toxicita pro reprodukci“ kategorie 1A, 1B nebo 2,

e) „Toxicita pro specifické cílové orgány - jednorázová expozice“ kategorie 1 a

f) „Endokrinní disruptory pro lidské zdraví“ kategorie 1 nebo 2.

(2) Chemické látky a směsi, které jsou klasifikovány jako nebezpečné v oblasti fyzikální, a které jsou zařazeny do tříd nebezpečnosti:

a) „Výbušniny“ kategorie 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 nebo 1.6 za předpokladu, že se nejedná o výbušniny podle zákona o hornické činnosti,

b) „Samovolně reagující látky a směsi“ typy A, B, C, D, E nebo F,

c) „Organické peroxidy“ typy A, B, C, D, E nebo F a

d) „Znecitlivělé výbušniny“ kategorie 1, 2, 3 nebo 4.

(3) Chemické látky a směsi, které jsou klasifikovány jako nebezpečné v oblasti pro životní prostředí, a které jsou zařazeny do tříd nebezpečnosti:

- „Endokrinní disruptory pro životní prostředí“ kategorie 1 nebo 2.